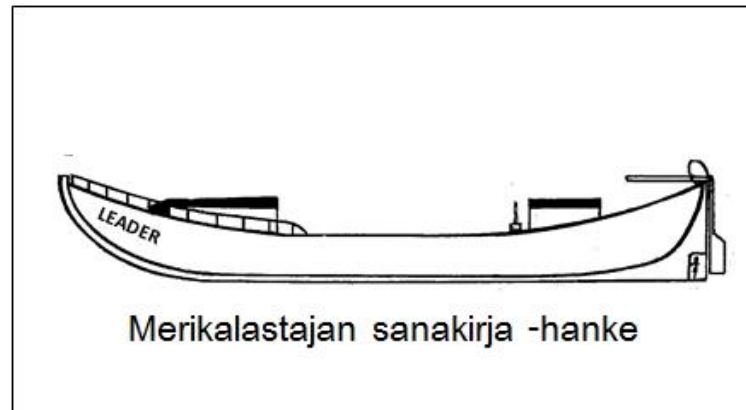

Selkämeren kansallispuiston ystävät ry ja Merikarvia-seura ry

LEADER-hanke ”Merikalastajan sanakirja”

Kalastajien haastattelu

Haastateltavat: Seppo Rantasalo (s. 1947) ja Osmo Rantasalo (s.1950)

Haastattelija: Juhani Mellanoura

Haastatteluajankohta: 3.6.2016

Tekstin purki ja litteroi ääninauhalta Juhani Mellanoura . Murreversio.

Aineistona MP3 digiäänite yhteensä noin 1,5 tuntia. Äänite on tallenteena Merikarvia-seuran arkistossa.

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

Rantasalon suvussa ammattikalastusta on harjoitettu ainakin jo 1800-luvun puolivälissä. Kalastuksen ohella kalastajatilalla on harjoitettu pienimuotoista karjanpitoa. Osmolla ja hänen Olavi veljellään oli silakka- ja lohiryysiä 1990-luvulle saakka. Nykyisin veljekset harjoittavat kotitarveluonteista kalastusta ja tallentavat vanhoja esineitä kotimuseoonsa.

Isoisän isä hukkui

Seppo: Isoisän isä kuoli merellä (syksyllä 1890). Oli myrsky ja putos *paatista* meree. Ne heitti sille köyden. Mutta kato ko se oli syysmyrsky ja ko oltii *silakkaverkoilla*, oli niin kova myrsky, ettei hän jaksanu ja pystyny kylmillä käsillä pitää sitä. Hän laitto sen köyden hampaisiis, hän meinas, että kyllä hän täältä tulee. Seuraava aalto ko tuli ni repäsi hampaat pois. Ne sai sen elävänä paattii, mutta enneko sieltä tultii maihin ni oli kuollu, ni oli kuollu veren vuotoo jo.

Yks pyttyne Wikstöömi

Seppo: Täällä (**Rantasalossa**) kaikki paatit on tehty **Kumpuselääs**. Kumpuselään miehet tuli tänne ja viimeinen paatti tehtiin tässä, navetan takana joskus 1950-luvulla. Ensimmäisen paatin moottorin ko isoisä osti, se oli *yks pyttyne Wikströömi*, misä oli oikeen hienot messinkiset *vesiputket*. Se oli oikeen upee kone. Hän sai Ahlströmin Antilta rahaa lainaks sen verran. Isoisän vaimo oli Antti Ahlströmin veljen tytär eli Jenny Johanna Ahlström. Ko hän sai Antilta rahaa, ni hän osti oikeen hyvän moottorin. Oltii vähä niinko Ahlströmin sukuu.

Sitte isoisä meinas että hän ei kuole merelle, hän myy paatin ja *verkot*, kaikki vehkeet pois ja osti sillä rahalla **Silmäniitun** tilan yhydeltä köörtiläläiseltä isännältä, tommosen vajaa kymmenen hehtaarii, peltoo ja mettää, siinä oli molempia, sillä rahalla. Ei kulunu montaa vuotta ko isoisä totes, että täällä näkee näläkää, ko ei mistää saa rahaa. Se oli taas *hommattava* paatti ja ruvettava kalastelemaa. Mutta se moottori meni siinä kaupassa, ko hä osti Silmäniitun. Sitte myöhemmin hän osti samanlaisen, muttei enää ollu messinkiosilla. *Rääkipaatti* mätäni tohon mäkeen, mutta moottori otettii paatista tonne *huoneeseen*.

Seppo: Täällä **Peipussaki** pääasiallinen elinkeino on ollu kalastus. Saa sanoo, että melekeen joka rannasta on kalasteltu. Sitte kyläläisekki on vielä vuokranneet *venepaikkoja* täältä. Niinko tästäki meidänki maasta on lohkastu pieni pala Virtaslaisille, ko ne kalasteli silakkaa. Silakkaa ne kaikki kalasteli.

Seppo (vas.) ja Osmo Rantasalo. Kuva: Juhani Mellanoura.

Meillä kotona

Seppo: Meillä oli neljä lehemää. Sitte ko tämä uus navetta rakennettiin ni viittäki lehemää. Isä ei joutunu sotaa sen tähäden ko hällä oli keuhkotauti tullu ennen sotaa. Hälle tehtiin suurleikkaus Satalinnas, ko otettii toinen puoli keuhkoista pois ja hän sylyki verta koko ikäs. Kuuskymppisenä isä sitte sai aivoinfarkttn ja kuoli. Äiti oli kolomekyntä vuotta leskenä.

Seppo: Talavella oli *verkkoja, rysiä* jään alla. Semmosta niinko *suomukalan* kalastusta. Ei täältä avomerelle päässy talavisin ulos kalastamaa. Meillä oli ihan tavallinen *siipirysä*, suomukalaa kalastettii. Siinä oli se *perä vöillä*, misä oli *etunielu* ja taajempi *takanielu* ja sitte oli *siivet* ja *maa-aita*, joka tuli karin rannalta. *Siipirysät* laskettii *suntipieliä*. Semmosta rysäkalastusta oli talavella, täällä kävi semmonen Sulon Seelu Pohjansahasta. Sillä oli semmonen avokuorma-auto. Kalastajat vei tästä Seelulle kalansa. Santasen Erkki ja Heinosen Jussi, jotka kalasteli tosta saaresta, ni ne oli todella ammattikalastajia, ni niillä oli suuria kaloja ja paljo. Eihän meillä ollu, ko isä ei jaksanu.

Ristimäen Sulho

Seppo: Urho-isä kalasteli siskonsa miehen Ristimäen Sulhon kans. Heillä *silakkarysäpyynti* oli se pääasiallinen. Sulho Ristimäki pelkästään kalasteli koko ikänsä, kyllä hällä pari lehemää navetas oli, hän oli oikein kalastaja. Hän osas tehedä *rysän* ja *verkon* semmoseks että se kalasti. Mäki olin joskus *soutamas* ko oltii *kokemas* ko mentii tohon **Raklin nokalle** Sulhon rysää kokemaa. Voi mahdoton ko oli

ahvenia, haukee ja madetta, siellä oli kyllä kauheesti kalaa! Kotoo hän oppi sen taidon. Hän oli tuolta **Ristimäen luodosta**, saaresta oikein kotosin. Sulhon isosisä oli taas luotsi. Ristimäen Aukusti ei enää ollu luotsina, hän kalasteli vallan. Sulho oli armeijassa kalastusporukassa, niin ettei hän joutunu sotaan. Hän kalasteli porukoille kalaa **Kannaksen** järvissä.

Silakkakauppaa

Seppo: Mutta meidän isoisä oli semmonen, että syksyllä kalastettii *verkkosilakkaa* ja se suolatti ja syksyllä mentii kaupunkiin sitte myymää *suolasilakkaa*. Kaupunkilaiset osti talaveks suolasilakkaa. Se oli sitte oikeen *tönkkösuolattua*, se oli tosi suolasta. Ni se säily hyvin. Se suolattii kaupunkilaisia varten. Äiti kerto, että hänen oma äitinsä lähti hevoselle **Tampereen** torille täältä myymää silakoita, niin paljo ko rattaille sopi suolasilakoita. Tosa oli yöpaikkoja matkanvarrella, että siinä oltii yötä, se oli hevosella melekeen kaks päivää yhtee suuntaa Tampereelleki täältä. Äiti kerto semmosen tarinan, ko hän sitte jostaki majapaikasta teki lähtöön tänne kotioppäi ni joku kulkurimies kysy, että:
—Tyttö, pääsisinkö mä sun kans vähä kyytis, ei jaksais kävellä ko oli menos sinne **Porii** päin!
Äiti sano että juu ei mitää hän juotaa hevosta vähä täsä näin, ni men sä baarii juomaa kaffeeta ny siks aikaa. Ukko ko meni ovesta sisälle, ni hän löi hevosta takapuolee ja lähti karkuu niin paljo ko ikänä pääsi. Ei hän uskaltanu ottaa kulkureita kyytii.

Seppo ja Osmo: Meillä on vielä *rantahuoneessa* vielä niitä kolme-neljäsatua litrasia *puutiinuja* ko ne oli isoisällä suolattuu silakkaa täynä. Ne on tuola *korjus* vielä. Pantiiko siihen pari kolme *laatikollista* silakoita ja melekeen semmonen *pikkusäkki* aina suolaa vuorotellen. Että kyllä ne oli suolattuja. Ne olevinaan makeita, mutta kauheen suolasia, sitte janotti kauheesti sen jäläkeen. Ne liotettii, jos niinko *silakkaperunoita* keitettiin ja *silakkalaatikkoo* tehtii paljo, *perunaa siivuiks ja suolasilakkaa joukkoon*, uunissa silakkalaatikkoo. Suolaamalla varmistettiin, että se säily. Ei ne muuten säilyny jossei ne ollu kovas suolas.

Seppo: Silakasta pääsi eroo siihen aikaan, ko mä oli pikkupoika, ko kansakouluikäsenä olin mukana silakkarysiä kokemas. Ei tarvinnu muutako ajaa Merikarvian satamaa, ni siellä oli *tukkuostajat* paikalla. Kolomenkymmenen kilon *nelikkoihin* mitattiin silakka, ko niille myytii nelikkokaupalla. Ja kyllä joka kerta oli kymmenkunta oman *koppansa* kanssa *pikkuostajia*, joka kerta ostamas, että sai paistaa tuoretta silakkaa kotona. Sitte ko ne kaikki tukkuostajat loppu, minkkitarhat vaa rupes ostamaa. Siihen sitte se kaatu.

Seppo: Mä muistan, että kerran meillä oli puoltoista metrinen *ankerias*. Meillä oli kova työ pitää se paatis, ko se siinä silakkakasan päällä kiemurteli. Se koetti saada häntääs *paatinlaidalle*, että se olis lähteny. Ko Satamaa päästiin ni kyllä se tapellen ostettii. Kuka sai sen, kuka tarjos enemmän. Se oli aika harvinainen se ankerias kuitenkin.

Hukkumistapauksia

Seppo: Melkein joka talos on joku hukkunu. Niinko äidin äiti oli kolomen vuoden ko hänen isänsä, Elorannan Nestori, hukku. Joku kalastaja tuli mereltä ja kuuli avunhuudon, muttei voinu myrskyssä mennä rannikolle *louheikkoon* auttamaan.

Seppo: Kauheesti on ollu hukkuneita. Niinko Ristimäen Saimalta hukku kaks miestä ja kaks poikaa. Sitte vielä joku *veulas*, että joka kerta oli sama *rautakelakka* niillä mukana, ko hukku jäihi. Että hävitä ny jo se rautakelakka, sano joku.

Seppo: Viimeks sitte vielä vanhin poika hukku tuohon. Ristiniemen Eino kuuli yöllä avunhuudon. Oli ihan *säkkipimee* yä ni ei hän pystyny menemää heikoille jälle pimees kattomaa kuka siellä huutaa. Aamulla todettii, että Ristimäen Juhani oli jotaki *haukikoukun krattuja* käyny lepikosta hakemassa, ja kävelly suuraa jonneki *kivenreikää* ja loukannu ittees varmaan. Sen verran jakso, että sai huudettuu vähä apuu, oli hukkunu siihen. Täällä on paljo virtasia paikkoja. Harvoin edes jäätyy nämä *suntit*, edestakasin virtaa aina. Täytyy tietää misä kulukee. Moottorikelkalla ajaa äkkii *kiventöyssyy* ja johonkin sulaan *suntin suuhun*.

Hyljes

Seppo: Isoisä muisteli *hylkeitä*, ko hänki vei *hylykeenleukoja* nimismiehelle, että sai siitä *tapporahan*. Kerran tuli iso elävä uroshyljes silakkarysästä *paattii* ja rupes *käymää päälle*. Hän otti paatin *airon*, ko sitte oli aika iso airo ja rupes hakkaa hengiltä. Hän hakkas airon hajaalle enneko sai siitä hengen pois siitä hylykeestä. Se kävi niin kovasti päälle. Kyllä mä muistan, ko mä olin pikkupoikana, ni niitä oli aina välillä *silakkarysis* hukkuneina, ko ne ei saanu happee. Parhaimmillaan oli kymmenen *nahkaa rantahuoneen* seinällä nahkoja kuivumassa. Isä sulatti hylykeen *traania* saunan kiukaalla. Punamultamaali on tehty *hylykeen traanii*. Vieläkö pyyhkäsee ni punaseks tulee kämmenet. Ei se kuivunu ikänä kunnolla. Rasvanen se on ollu, ni kyllä on säilyny. Se on niin rasvanen, samanlailla ko *kalanrasva*. Ko *hylykeenlihaa* syötiiki ni lämpimänä, lämpimänä erittäin makeeta, mutta sitte ko se pääsee jähtymää, ni kylmänä niinko kalanmaksaryypyn pullostani on se niin pahaa.

Parannustyöt

Seppo ja Osmo: Ko *silakkarysä* vedettii maihin, ni se tuotii tohon *vapeille* ja levitettii kuivumaa. Tuomisen Helemi oli yks ja Gräsviikin Lida oli toinen, jotka oli erityisen näppäriä *kävyn* kanssa *parantamaan* silakkarysiä ja silakkaverkkoja. Ne tuli palakan eteen parantamaan verkkoja. Kyllä isäki aika paljo (paransi). Ennen vanhaan *kudotiin* silakkaverkkoja, sillon oli kymmenen tuhatta silimää tuli verkko, ne oli kuustoista millisiä.

Seppo: Täällä meillä on ennen tehty aikoinaan langat. Vihtori osti, Ahlströmillä oli joku langantekotehdas **Ylikyläs**, ni Vihtori osti Ahlströmiltä, *paolakoneen* osia on meidän museossa. Kaikki osat ei ole *korjus* enää. Joku tossa naapuri sano, että hän tekee samalla koneella vielä ittelleen *silakkarysän pääköyden*.

Kyllä Vihtoriki teki vielä paksumpia köysiä. Ne oli paksumpia köysiä millä tehtiin. Kyllä se oli isoisan nuoruudessa sielä, koska isäkää ei muistanu, että sillä koneella olis mitään naruja tehty.

Lampaat

Osmo: Meillä oli yli kaksikymmentä lammasta **Peipunkareissa** sillon ko me pikkupoikana velipojan kanssa käytii niitä syksyllä *karkaamas* kiini, ko ne oli villintyny siellä koko kesän, ei niitä hankkinu saada millää kiinni ko ne juoksi karkuu niin paljo ko ne kerkes, saatii ne nurkkaukseen. Ne vietii keväällä heti, ne oli **Peipun luotoja**. Poikettii ko käytii silakkarysillä, ei enempää hoivaa tarvinnu. Villat otettii vasta sitten ko ne tuotiin sieltä pois, myöhää syksyllä. Villat oli puhtaita, ko ne oli ollu sielä koko kesän. Naiset teki niistä villasukkia.

Rantasalojen lasikuidutettu kalapaatti. Laiturilla Juhani Aalto (vas.) ja Osmo Rantasalo. Kuva: Juhani Mellanoura.

Hyvät kalapaikat

Seppo: Isä sano, että ”ko verkkopyyntiä harrastaa, niin silakka on karin kiertäjä. Että ei ihan sileepohjaseen syvään kannata verkko laittaa, että vaan jonnekki karin kupeeseen aina”, sillai sano Rantasalon Urho aikanaan. Se jäi mulle mieleen ja sen takia mä olen kans sitte käyny semmosis paikois.

Kasakan ulkopuolella on semmonen ko **Villi Kasakkain kivi**. Se kivi on semmosen *hiekkasärkän* päällä siinä, joka näkyy veden pintaa, ni siitä laskee kivasti aina syvempää ja syvempää se vesi. Siihee ko heittää *silakkaverkkoo*. Määki olen ny *muikkuverkkoo* vaa laskenu, vähä matalempaa nykyään, kunnei enää jaksaa isoo verkkoo vetää paattii. Ni kyllä siitä jonku silakan sitte saa, mutta kyllä niin vähii on menny, ei kyllä paljo saa silakoita enää tästä **Ouran** edustalta, se on hävinny tätä nykyä. En tie mihin silakka on hävinny, onko *merimetsot* syäny kaikki vai mikä on.

Seppo: Keväisin ko menee Kasakan rannalle tohon *siianpyyntii*, ko ensimmäisiä lämpösiä aurinkopäiviä keväisin on, ni se *pikkusiika* tulee siihen lämmittelemää. Kaks kertaa velipojan Onnin kans täsä kaks vuotta sitten oltii. Ni seittämän siikaa kummallaki reissulla saatii, että kyllä seki on aika vähiin menny. Ja ne on aika pieniä, puolkilosia siikoja, kauheen pientä siikaa. *Härkäsimppu* on jostakin syystä hävinny kokonaan. Ennen se oli jatkuva riesa siikaverkois sen sarviensa kanssa, ei *kampelaa*, ei *mariankalaa* juur ol. Niitä oli ennen kauheesti. Nyt ei ol enää kumpanenkaan enää tiellä. Hävinny on.